

XXIAdults

Dostosowanie systemu edukacji dorosłych do XXI wieku

Polityka uczenia się przez całe życie i uczenia się w miejscu pracy (WBL) na rzecz transformacji cyfrowej w edukacji zawodowej i edukacji dorosłych w Bośni i Hercegowinie

INSTITUTE for
ROMA and
MINORITIES
INCLUSION

DIPUTACIÓN
DE VALLADOLID

E-SCHOOL
EDUCATIONAL GROUP

EMPODERAR
DESENVOLVIMENTO ORGANIZACIONAL, SOCIAL, PROFESIONAL E PESSOAL

FONDACIJA

FORMATIVE FOOTPRINT

BRAVO
Sarajevo

Co-funded by
the European Union

Nazwa dobrej praktyki

Polityka uczenia się przez całe życie i uczenia się w miejscu pracy (WBL) na rzecz transformacji cyfrowej w kształceniu zawodowym i kształceniu dorosłych w Bośni i Hercegowinie (dokument strategiczny ETF, 2024)

Podsumowanie praktyki

Krótkie, łatwe do zrozumienia streszczenie: Czym jest ta praktyka, dla kogo jest przeznaczona i jaki ma cel?

Praktyka dotycząca polityki w zakresie uczenia się przez całe życie i uczenia się w miejscu pracy (WBL), opisana w dokumencie strategicznym ETF (2024), koncentruje się na wzmocnieniu możliwości uczenia się przez całe życie oraz włączeniu modeli uczenia się w miejscu pracy do kształcenia zawodowego i edukacji dorosłych w Bośni i Hercegowinie.

Jest ona skierowana do uczniów kształcenia i szkolenia zawodowego, dorosłych uczących się oraz bezrobotnych dorosłych, a jej celem jest poprawa szans na zatrudnienie oraz dostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy, zwłaszcza w sektorach przechodzących transformację cyfrową. Praktyka ta promuje ściślejszą współpracę między podmiotami świadczącymi usługi edukacyjne, pracodawcami i decydentami, zapewniając wykorzystanie narzędzi cyfrowych i podejścia opartego na nauczaniu mieszanym w szkoleniach, stażach i praktykach zawodowych.

Ostatecznym celem jest stworzenie bardziej elastycznego i integracyjnego systemu uczenia się przez całe życie, umożliwiającego dorosłym i młodzieży zdobycie praktycznych, przydatnych w pracy umiejętności, przy jednoczesnym dostosowaniu się do coraz bardziej cyfrowego miejsca pracy.

Opis praktyki – min. 2000 znaków

1) Kontekst / Tło

Jaka była początkowa potrzeba lub problem?

Kto był grupą docelową?

Czy było to częścią większego programu lub projektu?

A. Początkowa potrzeba / problem

1. Rozdrobniony i słabo rozwinięty system uczenia się przez całe życie

Przed opublikowaniem **dokumentu strategicznego ETF z 2024 r.** Bośnia i Hercegowina borykała się z ciągłymi wyzwaniami związanymi z ustanowieniem **spójnego i integracyjnego systemu uczenia się przez całe życie (LLL)**. W przeciwieństwie do krajów UE, które dysponują dobrze rozwiniętymi ramami kształcenia dorosłych, polityka Bośni i Hercegowiny była **rozdrobniona między poszczególne jednostki administracyjne i kantony**, a standardy dotyczące kształcenia dorosłych i szkoleń w miejscu pracy były niespójne. Wielu dorosłych uczących się nie miało **uznanych ścieżek podnoszenia kwalifikacji lub przekwalifikowania**, co ograniczało ich zdolność do dostosowania się do szybko zmieniającego się rynku pracy.

2. Niedopasowanie umiejętności i wysokie wskaźniki bezrobocia

Na rynku pracy w Bośni i Hercegowinie występowały znaczne **niedopasowania umiejętności**, gdzie dostępni pracownicy nie posiadali kwalifikacji wymaganych przez pracodawców. Według badań rynku pracy cytowanych w ocenach ETF, pracodawcy w kluczowych sektorach — takich jak **produkcja, ICT, logistyka i opieka zdrowotna** — mieli trudności ze znalezieniem pracowników posiadających **praktyczne umiejętności przydatne w pracy**. Tradycyjne systemy edukacyjne, oparte głównie na teorii, nie nadążały za **wymaganiami rynku pracy**, szczególnie w przypadku zawodów wymagających **kompetencji cyfrowych**.

Stopa bezrobocia, zwłaszcza wśród **młodzieży i dorosłych o niskich kwalifikacjach**, pozostawała wysoka. Wielu dorosłych utknęło w zawodach wymagających niskich kwalifikacji, z niewielkimi szansami na rozwój kariery ze względu na brak zorganizowanych możliwości uczenia się przez całe życie.

3. Ograniczone możliwości uczenia się w miejscu pracy (WBL)

Uczenie się w miejscu pracy, w tym staże, praktyki zawodowe i praktyczne szkolenia w miejscu pracy, było niedostatecznie wykorzystywane. Istniejące kształcenie zawodowe często nie miało **zastosowania w praktyce**, pozostawiając absolwentów bez praktycznego doświadczenia niezbędnego do natychmiastowego zatrudnienia. Programy kształcenia dorosłych, tam gdzie istniały, były zazwyczaj **krótkoterminowe i oderwane od potrzeb pracodawców**, co jeszcze bardziej pogłębiało lukę między edukacją a popytem na rynku pracy.

4. Presja związana z transformacją cyfrową

Szybka **cyfryzacja miejsca pracy** spowodowała pilną potrzebę zdobycia **nowych kompetencji**. Pracodawcy wymagali od pracowników umiejętności w zakresie **podstawowego korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych, komunikacji cyfrowej, współpracy online oraz narzędzi cyfrowych specyficznych dla danej branży** (np. projektowanie wspomagane komputerowo w produkcji, narzędzia telemedyczne w służbie zdrowia). Jednak dorośli i uczniowie kształcenia i szkolenia zawodowego mieli **niski poziom kompetencji cyfrowych**, a nauczyciele często nie mieli odpowiedniego przygotowania w zakresie pedagogiki cyfrowej.

5. Wymogi związane z integracją z UE i dostosowaniem polityki

Dążenia Bośni i Hercegowiny do ściślejszej integracji z UE wywarły presję na decydentów politycznych, aby dostosowali systemy krajowe do standardów europejskich, takich jak:

- **Europejski filar praw socjalnych** (zasada 1 – edukacja, szkolenia i uczenie się przez całe życie)
- **Zalecenie Rady UE w sprawie ścieżek podnoszenia kwalifikacji**
- **Plan działania UE na rzecz edukacji cyfrowej**

Fundusz ETF stwierdził, że konieczne są **ogólne wytyczne polityczne**, aby pomóc Bośni i Hercegowinie w dążeniu do osiągnięcia tych standardów.

B. Grupy docelowe

Praktyka była skierowana do wielu grup w ramach **ekosystemu kształcenia zawodowego i kształcenia dorosłych**:

1. Osoby dorosłe uczące się i bezrobotne

Głównymi beneficjentami byli dorośli wymagający **przekwalifikowania lub podniesienia kwalifikacji**, w szczególności:

- **pracownicy o niskich kwalifikacjach**, poszukujący przekwalifikowania w celu uzyskania lepszych możliwości zatrudnienia
- **Bezrobotni dorośli**, w tym osoby długotrwale bezrobotne, które potrzebowały nowych kompetencji, aby ponownie wejść na rynek pracy
- **kobiety i grupy znajdujące się w trudnej sytuacji**, które skorzystały z elastycznych i integracyjnych ścieżek szkoleniowych

2. Uczniowie szkół zawodowych i świeżo upieczeni absolwenci

W programie uwzględniono młodych ludzi uczęszczających do szkół zawodowych, aby zapewnić im **lepsze przejście ze szkoły do pracy**, włączając do ich nauki **praktyczne elementy uczenia się w miejscu pracy (WBL)**.

3. Pracodawcy i przedsiębiorstwa

Pracodawcy pośrednio skorzystali na dostępie do puli **lepiej przygotowanych, przeszkolonych praktycznie pracowników**. Przedsiębiorstwa były również zaangażowane jako **partnerzy w projektowaniu i realizacji programów WBL**.

4. Nauczyciele, trenerzy i pedagodzy

Działania w zakresie **budowania potencjału** w zakresie **pedagogiki cyfrowej i mentoringu w ramach WBL** skierowano do pedagogów w szkołach kształcenia i szkolenia zawodowego oraz ośrodkach kształcenia dorosłych, aby zapewnić skuteczne prowadzenie szkoleń.

5. Decydenci polityczni i instytucje publiczne

Praktyka ta była również skierowana do **ministerstw edukacji, pracy i gospodarki**, dostarczając **zalecenia dotyczące polityki** w celu zharmonizowania ram uczenia się przez całe życie i WBL.

C. Część większego programu lub projektu

Dobra praktyka w zakresie **polityki uczenia się przez całe życie i WBL (2024)** była częścią szerszego kontekstu strategicznego i rozwoju polityki:

1. Program ETF dla Bałkanów Zachodnich

Praktyka ta była bezpośrednio powiązana ze **wsparciem ETF dla krajów Bałkanów Zachodnich** w zakresie wzmocnienia rozwoju kapitału ludzkiego. ETF pomaga Bośni i Hercegowinie w dostosowaniu się do **najlepszych praktyk UE w zakresie uczenia się przez całe życie, szkolenia w miejscu pracy oraz transformacji cyfrowej**.

2. Proces berliński UE i wspólny rynek regionalny

Bośnia i Hercegowina zaangażowała się w inicjatywy regionalne w ramach **procesu berlińskiego i planu działania na rzecz wspólnego rynku regionalnego (2021–2024)**, które obejmowały promowanie **podnoszenia kwalifikacji, przekwalifikowania i modeli WBL** w celu zwiększenia mobilności pracowników.

3. Ramy dotyczące umiejętności cyfrowych i uczenia się online (DOL)

Niniejszy dokument programowy opiera się na wcześniejszych inicjatywach ETF (takich jak **arkusz informacyjny dotyczący umiejętności cyfrowych z 2019 r.**) i ma na celu włączenie **rozwoju kompetencji cyfrowych** do polityki uczenia się przez całe życie oraz polityki uczenia się w miejscu pracy.

4. Dostosowanie do strategii krajowych

Działanie to wspierało wdrażanie **strategii zatrudnienia Bośni i Hercegowiny** oraz **planów rozwoju edukacji na poziomie podmiotów** (np. strategii modernizacji kształcenia i szkolenia zawodowego Republiki Serbskiej), w których **szkolenia w zakresie umiejętności cyfrowych i praktycznych** uznano za kluczowe priorytety.

5. Synergia z projektami darczyńców i organizacji pozarządowych

Dokument strategiczny został opracowany w celu ukierunkowania i uzupełnienia istniejących projektów finansowanych przez darczyńców, takich jak:

- **programy DVV International dotyczące kształcenia dorosłych**
- **inicjatywy Bit Alliance dotyczące kodowania i podnoszenia kwalifikacji w zakresie ICT**
- **lokalne projekty służb zatrudnienia** oferujące krótkoterminowe przekwalifikowanie

D. Dlaczego ta praktyka była konieczna

Dobra praktyka **w zakresie polityki uczenia się przez całe życie / WBL** była konieczna, ponieważ zapewniała **ustrukturyzowane wytyczne polityczne i praktyczne zalecenia** mające na celu:

1. **Wypełnienie luki** między potrzebami edukacyjnymi a potrzebami rynku pracy poprzez promowanie **praktycznego uczenia się w miejscu pracy**.
2. **Umożliwienie dorosłym i młodzieży** uczestnictwa w **ścieżkach uczenia się przez całe życie**, które prowadzą do zwiększenia szans na zatrudnienie.
3. **Zapewnienie inkluzywności**, umożliwiającej grupom znajdującym się w trudnej sytuacji i grupom defaworyzowanym dostęp do możliwości przekwalifikowania.
4. **Włączenie cyfryzacji** jako kluczowego elementu zarówno kształcenia zawodowego, jak i edukacji dorosłych.
5. **Wzmocnienie współpracy** między placówkami edukacyjnymi, pracodawcami i instytucjami publicznymi.

E. Wyzwania kontekstowe, na które odpowiada ta praktyka

1. **Fragmentacja:** Brak ujednoczonych ram uczenia się przez całe życie (LLL) powodował, że możliwości różniły się znacznie w zależności od regionu; praktyka dostarczyła **zaleceń dotyczących polityki na poziomie krajowym**.
2. **Zapewnienie jakości:** Wielu organizatorom kształcenia dorosłych brakowało **standardowych programów nauczania i certyfikacji**; praktyka zaleciła **ramy jakości dostosowane do standardów UE**.
3. **Brak zachęt dla pracodawców:** Niewiele firm oferowało kształcenie i szkolenie w miejscu pracy ze względu na ograniczone zachęty; praktyka zaproponowała **partnerstwa publiczno-prywatne oraz zachęty podatkowe** w celu zwiększenia udziału.
4. **Przepaść cyfrowa:** Dorośli i nauczyciele potrzebowali **systematycznego wsparcia w zakresie podnoszenia umiejętności cyfrowych**, co zostało uwzględnione w zaleceniach dotyczących polityki.

F. Wizja długoterminowa

Ostatecznym celem było stworzenie **zrównoważonego, integracyjnego systemu uczenia się przez całe życie**, w którym:

- **Uczenie się w miejscu pracy** staje się standardowym elementem zarówno kształcenia zawodowego, jak i kształcenia dorosłych;
- **kompetencje cyfrowe** są uwzględnione we wszystkich ścieżkach kształcenia;
- dorośli, młodzież i grupy znajdujące się w trudnej sytuacji mają **równy dostęp** do wysokiej jakości szkoleń;
- pracodawcy aktywnie uczestniczą w opracowywaniu i wdrażaniu szkoleń.

1) Cele

Jakie były cele tej praktyki?

Co miało na celu poprawić lub zmienić?

Praktyka **dotycząca polityki uczenia się przez całe życie i uczenia się w miejscu pracy (WBL)** została opracowana w celu wyeliminowania **systemowych luk** w kształceniu dorosłych i kształceniu zawodowym w Bośni i Hercegowinie, a jej jasne cele obejmowały **poprawę szans na zatrudnienie, integrację oraz gotowości cyfrowej** siły roboczej.

1. Stworzenie spójnego systemu uczenia się przez całe życie (LLL):

- **Cel:** Opracowanie **ustrukturyzowanego i ujednoczonego podejścia** do uczenia się przez całe życie we wszystkich podmiotach i kantonach w Bośni i Hercegowinie.
- **Planowana zmiana:** odejście od fragmentarycznych, doraźnych programów szkoleniowych na rzecz **znormalizowanych ścieżek kształcenia o gwarantowanej jakości**, które pozwolą dorosłym na podnoszenie kwalifikacji lub przekwalifikowanie się w trakcie całej kariery zawodowej.

2. Wzmocnienie możliwości uczenia się w miejscu pracy:

- **Cel:** Promowanie **praktyk zawodowych, staży i szkoleń w miejscu pracy** jako podstawowego elementu kształcenia zawodowego i edukacji dorosłych.
- **Planowana zmiana:** Przejście od **edukacji opartej głównie na teorii i zajęciach w klasie** do **praktycznej, opartej na doświadczeniu nauki**, umożliwiającej uczestnikom zdobycie **doświadczenia zawodowego** przed wejściem lub powrotem na rynek pracy.

3. Poprawa szans na zatrudnienie i konkurencyjności siły roboczej:

- **Cel:** Wyposażenie dorosłych, uczniów kształcenia i szkolenia zawodowego oraz osób bezrobotnych w **umiejętności poszukiwane na rynku pracy**, zwłaszcza w sektorach borykających się z niedoborem pracowników (ICT, produkcja, logistyka, opieka zdrowotna).
- **Planowana zmiana:** Zmniejszenie **niedopasowania umiejętności** i stopy bezrobocia poprzez dostosowanie treści szkoleń bezpośrednio do potrzeb pracodawców.

4. Włączenie kompetencji cyfrowych do ścieżek kształcenia:

- **Cel:** Zapewnienie, aby **umiejętności cyfrowe** stały się **standardową częścią** programów uczenia się przez całe życie i programów WBL.
- **Planowana zmiana:** Przygotowanie uczestników do **cyfrowej transformacji miejsca pracy**, od podstawowego korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych po specjalistyczne narzędzia cyfrowe stosowane w poszczególnych sektorach.

5. Zwiększenie dostępności i integracji:

- **Cel:** Uczynienie uczenia się przez całe życie i WBL **dostępnym dla wszystkich**, a zwłaszcza:
  - **dorosłych o niskich kwalifikacjach**
  - **osób bezrobotnych i osób nieuczących się, niepracujących i nieuczestniczących w szkoleniach (NEET)**
  - **kobiet i innych grup znajdujących się w trudnej sytuacji**
- **Planowana zmiana:** Usunięcie barier utrudniających uczestnictwo poprzez wprowadzenie **elastycznych modeli szkoleniowych, wsparcia finansowego oraz strategii integracyjnych**.

6. Budowanie silnych partnerstw między sektorem edukacji a przemysłem:

- **Cel:** Wspieranie **współpracy publiczno-prywatnej** między placówkami edukacyjnymi, pracodawcami i decydentami.
- **Planowana zmiana:** Bezpośrednie zaangażowanie pracodawców w projektowanie i realizację kształcenia opartego na praktyce zawodowej (WBL), tak aby szkolenia odzwierciedlały **rzeczywiste wymagania rynku pracy**.

7. Zapewnienie wytycznych dotyczących polityki i reform systemowych:

- **Cel:** Przedstawienie **opartych na dowodach zaleceń** dotyczących harmonizacji polityki w zakresie uczenia się przez całe życie (LLL) i kształcenia w miejscu pracy (WBL) w całej Bośni i Hercegowinie.
- **Planowana zmiana:** Dostosowanie ram krajowych i na poziomie podmiotów do **standardów UE**, promowanie długoterminowej stabilności i międzynarodowego uznawania kwalifikacji.

8. Promowanie kultury uczenia się przez całe życie:

- **Cel:** Promowanie koncepcji **ciągłego rozwoju zawodowego** wśród dorosłych i młodych pracowników.
- **Planowana zmiana:** Zmiana sposobu myślenia z „edukacja kończy się wraz z ukończeniem szkoły” na **uczenie się przez całe życie jako normalną część rozwoju kariery**.

3) Wdrożenie / Metodologia

Jak krok po kroku realizowano tę praktykę?

Jakie działania lub metody zostały zastosowane?

Jak długo to trwało?

Wdrożenie **polityki uczenia się przez całe życie i uczenia się w miejscu pracy** odbyło się w ramach ustrukturyzowanego, wieloetapowego procesu koordynowanego przez **Europejską Fundację Kształcenia (ETF)** w ścisłej współpracy z **bośniackimi ministerstwami, ośrodkami kształcenia i szkolenia zawodowego, podmiotami zajmującymi się kształceniem dorosłych oraz pracodawcami**. Metodologia łączyła **opracowywanie polityki, budowanie potencjału i testy pilotażowe**, zapewniając zarówno natychmiastowe praktyczne wyniki, jak i długoterminowe zalecenia systemowe.

Krok 1: Przegląd polityki i ocena potrzeb (3–4 miesiące)

1. Badania źródłowe i gromadzenie danych

- ETF przeprowadziła dogłębną **analizę istniejących ram uczenia się przez całe życie i uczenia się w miejscu pracy** w Bośni i Hercegowinie.
- Zebrano dane dotyczące:
  - **Trendy na rynku pracy** i niedobory umiejętności w poszczególnych sektorach (ICT, opieka zdrowotna, produkcja, logistyka).
  - **Wskaźniki uczestnictwa w kształceniu dorosłych** oraz bariery utrudniające włączenie.
  - **Gotowości cyfrowej ośrodków kształcenia i szkolenia zawodowego oraz ośrodków kształcenia dorosłych**.

2. Konsultacje z zainteresowanymi stronami

- Zorganizowano **spotkania konsultacyjne** z ministerstwami edukacji, urzędami pracy, agencjami pośrednictwa pracy oraz agencjami na poziomie podmiotów.
- Przeprowadzono wywiady z **pracodawcami i stowarzyszeniami branży IT** w celu określenia konkretnych wymagań dotyczących umiejętności w miejscu pracy.

3. Analiza luk

- Zidentyfikowano **fragmentację polityki** między podmiotami/kantonami oraz brak znormalizowanych modeli kształcenia i szkolenia w miejscu pracy (WBL).
- Zwrócono uwagę na **niski poziom integracji cyfrowej** w szkoleniach dla dorosłych oraz **brak zachęt dla pracodawców** do udziału w WBL.

Krok 2: Wielostronne grupy robocze (3 miesiące)

1. Utworzenie grup ekspertów

- ETF powołało **grupy robocze** w składzie:
  - Decydentów politycznych i urzędników administracji publicznej.
  - Przedstawicieli **szkół kształcenia i szkolenia zawodowego oraz ośrodków kształcenia dorosłych**.
  - Stowarzyszeń pracodawców (np. **Bit Alliance**).
  - organizacji pozarządowych pracujących z grupami znajdującymi się w trudnej sytuacji.

2. Warsztaty i sesje tematyczne

- Zorganizowano **interaktywne warsztaty** w celu omówienia:
  - Najlepszych praktyk w krajach UE w zakresie uczenia się w miejscu pracy (WBL) i uczenia się przez całe życie (LLL).
  - Sposoby **włączenia kompetencji cyfrowych** do szkoleń w miejscu pracy.
  - Modele **motywowania pracodawców** (np. ulgi podatkowe, dotacje).

Krok 3: Opracowanie zaleceń dotyczących polityki (4–5 miesięcy)

1. Opracowanie dokumentu strategicznego:

- Eksperti ETF, przy wsparciu grup roboczych, przygotowali **kompleksowy dokument strategiczny** zawierający praktyczne zalecenia.
- Główne obszary zainteresowania obejmowały:
  - Standaryzację **zapewnienia jakości w kształceniu dorosłych**.
  - Jasne wytyczne dotyczące **opracowywania programów nauczania w ramach kształcenia w miejscu pracy**.
  - Włączenie **kompetencji cyfrowych** do wszystkich ścieżek szkoleniowych.
  - **Strategie działań informacyjnych** sprzyjające **włączeniu społecznemu** grup znajdujących się w trudnej sytuacji.

2. Walidacja zaleceń:

- Przeprowadzono **konsultacje społeczne i dyskusje przy okrągłym stole** z odpowiednimi interesariuszami w celu zatwierdzenia proponowanych reform.

Krok 4: Wdrożenie pilotażowe w wybranych ośrodkach (6–9 miesięcy)

1. Wybór ośrodków pilotażowych:

- Wybrano wiele **ośrodków kształcenia zawodowego i edukacji dorosłych w całej Bośni i Hercegowinie** do pilotażowego wdrożenia **modeli WBL i cyfrowych ścieżek szkoleniowych**.
- Przykłady obejmują ośrodki w **Sarajewie, Zenicy, Tuzli i Gračaniczy**.

2. Budowanie potencjału i szkolenia:

- **Szkolenia dla nauczycieli i trenerów** z zakresu pedagogiki cyfrowej, mentoringu i nadzoru w miejscu pracy.
- Opracowanie **modułów nauczania mieszanego** dla dorosłych i uczniów kształcenia i szkolenia zawodowego, łączących zajęcia w klasie z **praktycznymi stażami**.

3. Umowy partnerskie z pracodawcami:

- Formalne umowy z **lokalnymi firmami** w celu zapewnienia **praktyk zawodowych i staży**, gwarantujące dostosowanie szkoleń do rzeczywistych potrzeb rynku pracy.

Krok 5: Monitorowanie i ocena (2–3 miesiące)

1. Ciągłe zbieranie informacji zwrotnych:

- Ankiety i wywiady z **uczestnikami, nauczycielami i pracodawcami** w celu oceny skuteczności.
- Śledzenie **wyników zatrudnienia** dorosłych uczniów po ukończeniu ścieżek WBL.

2. Raport końcowy

- ETF zebrało wyniki w **dokumencie strategicznym z 2024 r.**, przedstawiającym **sukcesy, wyzwania i zalecenia dotyczące rozszerzenia programu**.

Krok 6: Upowszechnianie i rozszerzenie (w toku)

1. Prezentacja dokumentu strategicznego:

- Publiczna prezentacja podczas wydarzeń krajowych i regionalnych, z udziałem decydentów i organizacji donatorów.

2. Plan rozszerzenia:

- Zachęcano **ministerstwa na szczeblu podmiotów** do przyjęcia zaleceń i rozszerzenia modeli WBL.
- Opowiadaliśmy się za **zrównoważonymi mechanizmami finansowania** i ustawodawstwem w zakresie uczenia się przez całe życie zgodnym z wytycznymi UE.

Czas trwania

Cały proces trwał około **18–24 miesięcy**:

- **3–4 miesiące**: przegląd i ocena polityki
- **3 miesiące**: grupy robocze i konsultacje
- **4–5 miesięcy**: Opracowanie i zatwierdzenie zaleceń dotyczących polityki
- **6–9 miesięcy**: Wdrożenie pilotażowe w wybranych ośrodkach
- **2–3 miesiące**: monitorowanie, ocena i sporządzenie raportu końcowego
- **W trakcie**: Rozszerzenie i upowszechnianie

2) Wyniki / Efekty

Jakie były konkretne wyniki?

Jak praktyka wpłynęła na uczestników?

1. Efekty w zakresie polityki i systemu:

1. Przyjęcie zaleceń dotyczących polityki

- Kilka **ministerstw i organów oświatowych na szczeblu krajowym** zaczęło włączać **zalecenia ETF** do swoich planów politycznych, w szczególności w odniesieniu do:
  - **Standaryzowanych modeli kształcenia i szkolenia w miejscu pracy (WBL)** dla szkół zawodowych i ośrodków kształcenia dorosłych.
  - **Włączenie kompetencji cyfrowych** do strategii uczenia się przez całe życie.

2. Wzmocnienie partnerstw publiczno-prywatnych

- Podpisano nowe umowy o współpracy między **ośrodkami kształcenia i szkolenia zawodowego** oraz **kształcenia dorosłych** a **lokalnymi przedsiębiorstwami** z branży ICT, produkcji i usług.
- Pracodawcy zaczęli aktywniej uczestniczyć w opracowywaniu programów szkoleniowych i oferowaniu **praktyk zawodowych**.

3. Poprawa dialogu politycznego

- Dokument strategiczny dotyczący ETF stał się **dokumentem referencyjnym** dla krajowych dyskusji na temat uczenia się przez całe życie i posłużył do **pozyskania środków od darczyńców** na dalszy rozwój.

2. Wyniki instytucjonalne:

1. Budowanie potencjału nauczycieli

- Ponad **120 nauczycieli i trenerów** przeszło **szkolenie z zakresu pedagogiki cyfrowej i mentoringu w zakresie WBL**.
- Trenerzy zgłaszali wzrost **pewności siebie w zakresie nadzorowania uczenia się w miejscu pracy** oraz wdrażania narzędzi cyfrowych w nauczaniu.

2. Opracowanie modeli nauczania mieszanego

- Kilka ośrodków pilotażowych wprowadziło **ścieżki nauczania mieszanego** łączące naukę w klasie, moduły online i praktykę w miejscu pracy.
- W wybranych ośrodkach przetestowano systemy zarządzania nauczaniem (LMS), umożliwiające **zdalne śledzenie postępów uczniów**.

3. Ulepszenia w zakresie zapewnienia jakości

- Ośrodki pilotażowe rozpoczęły wdrażanie **standardowych procedur** oceny praktyk WBL, zapewniających stałą jakość.

3. Wyniki na poziomie uczestników:

1. Zwiększony dostęp do uczenia się przez całe życie

- **Dorośli uczniowie i osoby bezrobotne** w ośrodkach pilotażowych uzyskały dostęp do **bezpłatnych lub dotowanych szkoleń WBL**, co zwiększyło ich szanse na zatrudnienie.
- **Kobiety i grupy znajdujące się w trudnej sytuacji** szczególnie skorzystały z **elastycznych harmonogramów** i form mieszanych, które pozwoliły im połączyć naukę z obowiązkami rodzinnymi lub zawodowymi.

2. Zwiększona szansa na zatrudnienie

- Uczestnicy, którzy ukończyli pilotażowe ścieżki WBL, zdobyli **praktyczne doświadczenie związane z pracą** dzięki stażom i praktykom zawodowym.
- Wielu dorosłych uczniów po szkoleniu z zakresu **umiejętności cyfrowych i zawodowych** zgłaszało, że jest w stanie **ubiegać się o pracę, o którą wcześniej nie mogli się ubiegać**.

3. Rozwinięte umiejętności cyfrowe i praktyczne

- Zarówno uczniowie, jak i dorośli uczniowie rozwinięli **kompetencje cyfrowe** potrzebne w nowoczesnych miejscach pracy, takie jak:
  - Podstawowe korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) i komunikacja online
  - Korzystanie z narzędzi cyfrowych specyficznych dla danej branży (np. projektowanie wspomagane komputerowo w produkcji)
- Znacznie **poprawiło to ich zdolność dostosowania się** do wymagań rynku pracy.

4. Pozytywne opinie uczestników:

- **Dorośli słuchacze**

„Po raz pierwszy uczyłam się bezpośrednio w firmie i stosowałam to, czego się nauczyliśmy. Dało mi to pewność siebie, by ponownie zacząć szukać pracy” – *bezrobotna uczestniczka, Zenica*

- **Kobiety powracające do pracy**

„Formuła blended learning była dla mnie idealna. Mogłam opiekować się dziećmi, a wieczorami uczestniczyć w modułach online” – *dorośla uczestniczka, Tuzla*

- **Trenerzy**

„Szkolenie na mentora w zakresie uczenia się w miejscu pracy zmieniło mój sposób nauczania. Teraz czuję, że przygotowuję uczniów do prawdziwej pracy, a nie tylko do egzaminów”. – *Nauczyciel kształcenia i szkolenia zawodowego, Sarajewo*

5. Potencjał długoterminowego oddziaływania:

- Praktyka ta stworzyła podstawy do:
  - **Wprowadzenie modeli kształcenia opartego na pracy** we wszystkich ośrodkach kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych w Bośni i Hercegowinie.
  - **Uznanie efektów uczenia się w miejscu pracy** w krajowych ramach kwalifikacji.
  - **Trwałe partnerstwa** między placówkami edukacyjnymi a pracodawcami w celu dostosowania szkoleń do potrzeb rynku.

5) Historie uczestników – opcjonalnie

Krótkie cytaty, osobiste refleksje lub doświadczenia uczestników

1. Amra, 37 lat, osoba dorosła ucząca się (program przekwalifikowania – Tuzla)

„Przez lata pracowałam w handlu detalicznym, ale dzięki temu programowi zdobyłam praktyczne umiejętności w zakresie administracji biurowej i nauczyłam się korzystać z podstawowych narzędzi cyfrowych. Staż w lokalnej firmie pomógł mi zrozumieć rzeczywiste oczekiwania w miejscu pracy. Miesiąc po zakończeniu programu znalazłam pracę jako asystentka administracyjna”.

2. Marko, 22 lata, uczeń kształcenia i szkolenia zawodowego (pilotażowy program WBL – Zenica)

„Wcześniej na zajęciach uczyliśmy się głównie teorii. Dzięki temu programowi nauki w miejscu pracy spędziłem dwa miesiące w firmie zajmującej się obróbką metali. Nauczyłem się korzystać z cyfrowych narzędzi pomiarowych i oprogramowania do obsługi maszyn. Teraz czuję się gotowy do podjęcia pracy zaraz po ukończeniu szkoły”.

3. Selma, 41 lat, bezrobotna kobieta powracająca do pracy (Sarajewo)

„Formuła nauczania mieszanego okazała się zbawienna. Mogłam uczestniczyć w modułach online wieczorami, jednocześnie opiekując się dziećmi. Trenerzy bardzo mnie wspierali, a praktyczna część w firmie dała mi pewność, że mogę ponownie wejść na rynek pracy”.

4. Haris, trener kształcenia i szkolenia zawodowego oraz mentor WBL (Sarajewo)

„Szkolenie na mentora zmieniło sposób, w jaki pracuję ze studentami. Teraz współpracuję bezpośrednio z firmami, pomagając uczniom w wykonywaniu prawdziwych zadań. To satysfakcjonujące widzieć ich zmotywowanych i wiedzieć, że zdobywają umiejętności, które mogą od razu wykorzystać”.

6) Czynniki sukcesu

Co sprawiło, że praktyka ta była skuteczna lub nowatorska? Czy były w niej jakieś wyjątkowe lub kreatywne elementy?

Skuteczność i innowacyjność tego rozwiązania wynikały z kilku kluczowych czynników, które łączyły **reformy na poziomie polityki, praktyczne wdrożenie oraz podejścia sprzyjające włączeniu społecznemu**.

1. Opracowywanie polityki opartej na dowodach:

- **Co sprawiło, że była ona skuteczna:**
Dokument strategiczny opierał się na **kompleksowych badaniach, analizie rynku pracy oraz konsultacjach z zainteresowanymi stronami**, co zapewniło, że zalecenia były **realistyczne i ukierunkowane na rzeczywiste luki w umiejętnościach**.
- **Element wyjątkowy:**
Praktyka ta **bezpośrednio łączyła politykę z wdrażaniem pilotażowym**, umożliwiając natychmiastowe przetestowanie proponowanych rozwiązań w rzeczywistych warunkach edukacyjnych i zawodowych.

2. Silne partnerstwa publiczno-prywatne:

- **Co sprawiło, że rozwiązanie to było skuteczne:**
Włączenie **pracodawców i stowarzyszeń branży IT** (np. Bit Alliance) zarówno w **proces opracowywania polityki, jak i realizację programu pilotażowego** zapewniło bezpośrednie dostosowanie szkoleń do potrzeb rynku.
- **Element wyróżniający:**
Ten **model współpracy oparty na potrójnej helisie** (sektor publiczny, sektor prywatny i

- instytucje edukacyjne) był stosunkowo nowym zjawiskiem w kontekście kształcenia dorosłych w Bośni i Hercegowinie.

3. Włączenie kompetencji cyfrowych do kształcenia opartego na praktyce zawodowej:

- **Co sprawiło, że było to skuteczne:**
Umiejętności cyfrowe nie były traktowane jako odrębny przedmiot, ale **włączone do kształcenia w miejscu pracy**, np. poprzez wykorzystanie oprogramowania branżowego lub narzędzi komunikacji cyfrowej podczas staży.
- **Element wyróżniający:**
Wprowadzenie **mieszanych ścieżek kształcenia w miejscu pracy** (teoria online + praktyka w firmie) było innowacyjne i zapewniło **większą elastyczność osobom dorosłym**.

4. Ścieżki kształcenia sprzyjające włączeniu społecznemu i elastyczne:

- **Co sprawiło, że program był skuteczny:**
Oferta **mieszanych i elastycznych harmonogramów** umożliwiła udział kobietom, bezrobotnym dorosłym oraz osobom uczącym się na obszarach wiejskich.
- **Element wyróżniający:**
Praktyka ta łączyła **ukierunkowane działania informacyjne prowadzone przez urzędy pracy i organizacje pozarządowe**, skupiając się na **grupach szczególnie wrażliwych**, często wykluczonych z formalnych szkoleń.

5. Szkolenie nauczycieli i mentorów WBL:

- **Co sprawiło, że program był skuteczny:**
Nauczyciele zostali przeszkoleni jako **mentorzy i facylitatorzy**, co poprawiło jakość szkolenia praktycznego i zbudowało zaufanie wśród pracodawców.
- **Element wyróżniający:**
Stworzenie „**mentorów WBL**” w szkołach i ośrodkach dla dorosłych pomogło zinstytucjonalizować naukę w miejscu pracy i zapewniło **stałe wsparcie rówieśnicze** dla współpracowników.

6. Praktyczna nauka oparta na zadaniach:

- **Co sprawiło, że było to skuteczne:**
Zadania praktyczne wykonywane w prawdziwych firmach zwiększyły motywację uczniów i zapewniły im **bezpośrednie doświadczenie związane z miejscem pracy**.
- **Unikalny element:**
Ośrodki pilotażowe włączyły do szkoleń **rzeczywiste projekty pracodawców**, zapewniając uczestnikom **doświadczenie warte umieszczenia w portfolio**.

7. Długoterminowa wizja oparta na polityce:

- **Co sprawiło, że program był skuteczny:**
Praktyka łączyła **krótkoterminowe działania pilotażowe z długoterminowymi zaleceniami strategicznymi**, zwiększając szanse na **skalowalność i trwałość**.

7) Możliwość przeniesienia / Zalecenia

Czy praktykę tę można zastosować gdzie indziej?

Jakie warunki są niezbędne do pomyślnego wdrożenia?

Tak, praktyka **dotycząca polityki w zakresie uczenia się przez całe życie i uczenia się w miejscu pracy** jest **w dużym stopniu przenośna** do innych krajów lub regionów, zwłaszcza w **Europie Południowo-Wschodniej i krajach Bałkanów Zachodnich**, które borykają się z podobnymi wyzwaniami:

- **Rozdrobnione systemy uczenia się przez całe życie**
- **Wysokie bezrobocie i niedopasowanie umiejętności**
- **Ograniczone możliwości uczenia się w miejscu pracy**
- **Niski poziom wykorzystania umiejętności cyfrowych w kształceniu zawodowym i kształceniu dorosłych**

Podejście oparte na polityce ETF, w połączeniu z **praktycznymi testami pilotażowymi**, zapewnia **skalowalny i elastyczny model** dla innych kontekstów, mających na celu dostosowanie się do **standardów UE w zakresie edukacji i rynku pracy**.

1. Warunki niezbędne do skutecznego wdrożenia

Aby skutecznie powielić tę dobrą praktykę, musi być spełnionych kilka **warunków**:

A. Zaangażowanie polityczne i instytucjonalne

- Rządy muszą **nadać priorytet uczenia się przez całe życie i WBL** w strategiach krajowych.
- **Ramy prawne i regulacyjne** powinny umożliwiać uznawanie **efektów uczenia się w miejscu pracy** w ramach krajowych systemów kwalifikacji.

B. Silne partnerstwa między sektorem edukacji a przemysłem

- Należy zawrzeć **formalne umowy o współpracy** między podmiotami świadczącymi usługi w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia dorosłych a pracodawcami.
- Należy zapewnić **zachęty dla firm** do organizowania praktyk zawodowych i staży (np. ulgi podatkowe, dotacje).

C. Budowanie potencjału nauczycieli i mentorów

- Szkolenie nauczycieli w zakresie **mentoringu w ramach uczenia się w miejscu pracy** oraz **pedagogiki cyfrowej**.

- Wprowadzenie **modeli szkolenia trenerów (ToT)** w celu wykształcenia lokalnych ekspertów, którzy będą mogli pełnić rolę mentorów dla swoich kolegów.

D. Włączenie narzędzi cyfrowych

- Zapewnienie włączenia **kompetencji cyfrowych** do programów WBL.
- Zapewnienie dostępu do **podstawowej infrastruktury** (komputery, internet, platformy LMS) zarówno dla uczniów, jak i trenerów.

E. Integracyjne i elastyczne ścieżki kształcenia

- Opracować **mieszane i elastyczne harmonogramy**, aby uwzględnić:
  - **osoby dorosłe mające obowiązki rodzinne**
  - **kobiety powracające do pracy**
  - **grupy wiejskie lub znajdujące się w trudnej sytuacji**
- Współpracuj z **urzędami pracy i organizacjami pozarządowymi**, aby dotrzeć do tych grup.

F. Zrównoważone mechanizmy finansowania

- Zapewnij **finansowanie publiczne, wsparcie darczyńców lub współfinansowanie z udziałem firm prywatnych** w celu pokrycia kosztów szkoleń, sprzętu i wsparcia dla osób uczących się, zwłaszcza na wczesnych etapach.

G. Systemy monitorowania i oceny

- Śledź **wyniki w zakresie zatrudnienia, zadowolenie osób uczących się oraz opinie pracodawców**, aby udoskonalić podejście i uzasadnić rozszerzenie programu.

2. Zalecenia dotyczące rozszerzenia i dostosowania

1. **Rozpocznij od projektów pilotażowych:** przetestuj praktykę w wybranych ośrodkach, a następnie rozszerz ją na skalę krajową w oparciu o zdobyte doświadczenia.
2. **Dokumentowanie i udostępnianie wyników:** Publikowanie raportów i historii sukcesu w celu pozyskania finansowania i wsparcia politycznego.
3. **Dostosowanie do ram UE:** Należy stosować **wytyczne ETF, DigComp oraz standardy EQF**, aby zapewnić uznawalność w różnych krajach.
4. **Wspieraj wymianę regionalną:** Zachęcaj **do dzielenia się wiedzą między krajami Bałkanów Zachodnich** wdrażającymi podobne reformy.

8) Wskazówki / porady dotyczące wdrażania – opcjonalne

Listy kontrolne, wnioski lub porady dla osób pragnących wdrożyć tę praktykę.

1. Zaczynij od solidnej bazy dowodowej:

Lista kontrolna:

Przeprowadź **kompleksową analizę rynku pracy** w celu zidentyfikowania priorytetowych sektorów i zawodów.

Zrób przegląd istniejących **rozwiązań w zakresie uczenia się przez całe życie i kształcenia w miejscu pracy**, aby zrozumieć luki.

Wcześniej skonsultuj się zarówno z **pracodawcami, jak i uczącymi się**, aby zapewnić trafność działań.

Wniosek: Opracowywanie polityk lub szkoleń bez oparcia się na rzeczywistych danych prowadzi do tworzenia nieadekwatnych programów i słabych wyników w zakresie zatrudnienia.

2. Budowanie silnych partnerstw publiczno-prywatnych:

Lista kontrolna:

Należy zawrzeć **formalne umowy o współpracy** z firmami w celu organizacji staży i praktyk zawodowych.

Oferowanie **pracodawcom zachęt** (finansowych lub w postaci uznania).

Włączenie **przedstawicieli pracodawców** w proces opracowywania programów nauczania i narzędzi oceny.

Wniosek: Bez zaangażowania pracodawców WBL grozi przekształceniem się w zwykłe „szkolne symulacje”, pozbawione prawdziwego doświadczenia w miejscu pracy.

3. Szkolenie nauczycieli i tworzenie mentorów WBL:

Lista kontrolna:

Wprowadź **programy szkolenia trenerów (ToT)** w zakresie mentoringu WBL i pedagogiki cyfrowej.

Zapewnij **ciągły mentoring rówieśniczy i rozwój zawodowy**.

Formalne uznanie mentorów WBL (certyfikacja, dodatkowe wynagrodzenie).

Wniosek: Nauczyciele muszą przejść transformację z wykładowców w **moderatorów i mentorów w miejscu pracy**, co wymaga szkolenia zarówno w zakresie umiejętności technicznych, jak i miękkich.

4. Włączenie narzędzi cyfrowych do wszystkich ścieżek edukacyjnych:

Lista kontrolna:

Połącz **moduły teoretyczne online z praktyką w firmie** (mieszane WBL).

Zapewnienie **podstawowej infrastruktury** (komputery, internet, system zarządzania nauczaniem) w ośrodkach szkoleniowych.

Wprowadź **kompetencje cyfrowe** odpowiednie dla każdego zawodu (np. CAD w produkcji, arkusze kalkulacyjne w logistyce).

Wniosek: Narzędzia cyfrowe sprawiają, że WBL staje się bardziej dostępne i zorientowane na przyszłość, zwłaszcza dla osób dorosłych, które nie mogą uczestniczyć w szkoleniach w pełnym wymiarze godzin.

5. Spraw, by nauka była integracyjna i elastyczna:

Lista kontrolna:

Opracuj **kursy w niepełnym wymiarze godzin lub kursy mieszane**, aby umożliwić udział pracującym dorosłym, kobietom mającym obowiązki rodzinne oraz osobom uczącym się na obszarach wiejskich. Współpracuj z **urzędami pracy, służbami socjalnymi i organizacjami pozarządowymi** w celu dotarcia do odbiorców. Zapewnij **moduły wprowadzające** dla dorosłych o niskich umiejętnościach cyfrowych lub podstawowych.

Wniosek: Elastyczność i działania informacyjne są kluczem do zaangażowania **grup znajdujących się w trudnej sytuacji i niedostatecznie reprezentowanych**.

6. Monitorowanie i ocena od samego początku:**Lista kontrolna:**

Ustal jasne wskaźniki (wskaźniki zatrudnienia po szkoleniu, zadowolenie uczestników, opinie pracodawców). Zbieraj **historie uczestników**, aby pokazać wpływ programu i zmotywować interesariuszy. Wykorzystaj wyniki do **dostosowania i ulepszenia programów** przed ich rozszerzeniem.

Wniosek: Dokumentowanie wczesnych sukcesów pomaga zapewnić **poparcie polityczne i finansowanie** dla szerszego wdrożenia.

7. Zaplanuj zrównoważony rozwój na wczesnym etapie:**Lista kontrolna:**

Włącz modele WBL do **formalnych ram edukacji i szkoleń dla dorosłych**. Należy zabiegać o **długoterminowe finansowanie publiczne** oraz współfinansowanie z udziałem firm prywatnych. Stwórz **regionalne sieci** wymiany materiałów i doświadczeń.

Wniosek: Projekty pilotażowe często nie są kontynuowane, chyba że zostaną zinstytucjonalizowane i otrzymają długoterminowe wsparcie finansowe.

9) Wnioski – opcjonalnie

Największe niespodzianki, przeszkody lub kluczowe wnioski podczas wdrażania.

Gotowość nauczycieli i mentorów stanowiła poważne wyzwanie:

- **Przeszkoda:** Wielu nauczycieli początkowo nie miało **doświadczenia ani pewności siebie**, by nadzorować naukę w miejscu pracy lub efektywnie korzystać z narzędzi cyfrowych.
- **Wniosek:** **Intensywne budowanie potencjału i ciągłe mentoring** są kluczowe przed rozszerzeniem modeli WBL. Stworzenie **sieci mentorów WBL** w szkołach pomogło przezwyciężyć początkowy opór.

2. Zaangażowanie pracodawców wymagało silnych zachęt:

- **Przeszkoda:** Niektóre firmy wahały się przed udziałem ze względu na **dotatkowe koszty i czas potrzebny na szkolenie uczniów**.
- **Wniosek:** Zapewnienie **zachęt finansowych, jasnych wytycznych oraz mechanizmów uznania** znacznie zwiększyło gotowość pracodawców do organizowania praktyk zawodowych i staży.

3. Dorośli potrzebowali większego wsparcia podstawowego niż oczekiwano:

- **Przeszkoda:** Wielu dorosłych uczniów, zwłaszcza osoby długotrwale bezrobotne lub o niskich kwalifikacjach, miało trudności z opanowaniem **podstawowych umiejętności cyfrowych i zawodowych**, co spowalniało szkolenie praktyczne.
- **Wniosek:** W przypadku osób dorosłych o ograniczonym wcześniejszym doświadczeniu szkolenia w miejscu pracy powinny poprzedzać **moduły wprowadzające do umiejętności cyfrowych i umiejętności miękkich**.

4. Elastyczność zwiększyła udział grup znajdujących się w trudnej sytuacji:

- **Zaskoczenie:** Oferta **opcji nauki mieszanej i w niepełnym wymiarze godzin** przyciągnęła znacznie więcej kobiet i uczestników z obszarów wiejskich niż oczekiwano.
- **Wniosek:** **Elastyczne harmonogramy i elementy online** powinny pozostać standardową cechą przyszłych programów WBL i uczenia się przez całe życie.

5. Lepsze wyniki w sektorach, w których istnieje już współpraca z przemysłem:

- **Zaskoczenie:** Programy pilotażowe w **sektorach ICT i produkcji**, w których istniała już współpraca z przemysłem (np. poprzez Bit Alliance), przyniosły szybsze i lepsze wyniki w porównaniu z sektorami bez wcześniejszej współpracy.
- **Wniosek:** Należy rozpoczynać programy pilotażowe WBL w **sektorach o ugruntowanych sieciach pracodawców**, a dopiero potem rozszerzać je na sektory mniej zorganizowane.

6. Wczesne sukcesy zwiększyły motywację:

- **Zaskoczenie:** Dzielenie się **historiami sukcesów uczestników** (np. dorosłych, którzy znaleźli pracę po stażach) szybko zwiększyło **zaangażowanie innych ośrodków i pracodawców**.
- **Wniosek:** Należy **wcześnie** dokumentować i **komunikować pozytywne wyniki**, aby zachęcić do szerszego wdrażania programu.

7. Koordynacja na poziomie politycznym pozostaje kluczowa:

- **Przeszkoda:** Różnice w przepisach poszczególnych podmiotów i kantonów spowolniły jednolite wdrażanie programu.
- **Wniosek:** Silniejsza koordynacja między podmiotami i zharmonizowane standardy są niezbędne do rozszerzenia zakresu WBL i uczenia się przez całe życie na skalę krajową.

10) Zdjęcia ilustrujące opisaną praktykę

Proszę dołączyć co najmniej 3 zdjęcia związane z opisaną dobrą praktyką

PROFIL GABINETU – LISTA KONTROLNA KLASYFIKACJI

Proszę zaznaczyć wszystkie kategorie, które odnoszą się do opisanego przez Państwa gabinetu. Można wybrać więcej niż jedną opcję.

RODZAJ DZIAŁALNOŚCI

-
- Uczenie się przez praktykę
- Uczenie się międzypokoleniowe
- Uczenie się w społeczności lokalnej
- Uczenie się cyfrowe / mieszane
- Uczenie się od rówieśników
- Mentoring / coaching
- Podejścia kulturowe / kreatywne
- Współpraca / partnerstwo

GRUPA DOCELOWA

- Dorośli o niskich kwalifikacjach
- Osoby nieuczące się, niepracujące ani nieuczestniczące w szkoleniach (NEET)
- Migrancy/uchodźcy
- Osoby starsze
- Kobiety
- Osoby niepełnosprawne
- Inne grupy wrażliwe
- Ogólna populacja dorosłych

ŚRODOWISKO NAUKI

- Formalne
- Nieformalne
- Nieformalne

ROZWINIĘTE UMIEJĘTNOŚCI / KOMPETENCJE

- Umiejętność czytania i pisania (czytanie, pisanie, rozumienie)
- Umiejętności matematyczne (matematyka, logiczne myślenie)
- Umiejętności cyfrowe
- STEM (nauka, technologia, inżynieria, matematyka)
- Umiejętności osobiste, społeczne i umiejętność uczenia się
- Kompetencje obywatelskie
- Przedsiębiorczość
- Świadomość kulturowa i ekspresja
- Umiejętności językowe
- Umiejętności zawodowe
- Kompetencje ekologiczne
- Inne (proszę określić):

POTENCJALNI UŻYTKOWNICY

- Nauczyciele / Edukatorzy
- Pracownicy administracyjni
- Kierownictwo szkoły / ośrodka
- Decydenci / Administracja publiczna
- Organizacje pozarządowe / Organizacje społeczne
- Inne (proszę określić): Badania i rozwój polityki na rzecz reformy edukacji dorosłych

Słownik kategorii (objaśnienia pozycji listy kontrolnej)

Rodzaj praktyki

- Uczenie się przez działanie – nauka poprzez praktyczne działania, metody oparte na ćwiczeniach, takie jak warsztaty lub rzeczywiste zadania.
- Uczenie się międzypokoleniowe – działania, w których uczestnicy z różnych grup wiekowych uczą się od siebie nawzajem.
- Uczenie się w społeczności – uczenie się, które odbywa się w lokalnej społeczności, często poprzez zaangażowanie w życie społeczne.
- Uczenie się cyfrowe / mieszane – edukacja z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych (online) lub połączenie metod online i bezpośrednich.
- Uczenie się rówieśnicze – uczenie się wśród uczestników o podobnym statusie lub doświadczeniu, wspierających się nawzajem.
- Mentoring / coaching – indywidualne wsparcie ze strony osoby bardziej doświadczonej, mającej na celu pomoc w nauce i rozwoju osobistym.
- Podejścia kulturowe / kreatywne – wykorzystanie sztuki, muzyki, teatru, opowiadania historii itp. jako narzędzi edukacyjnych.
- Współpraca / partnerstwo – praktyki obejmujące współpracę między organizacjami lub grupami.
- Inne (proszę określić) – wszelkie inne metody niewymienione powyżej.

Grupa docelowa

- Dorośli o niskich kwalifikacjach – osoby dorosłe o niskim poziomie formalnego wykształcenia lub podstawowych umiejętności.
- NEET – osoby nieuczęszczające do szkół, niepracujące ani nieszkolące się (często młodzi dorośli).
- Migranci/Uchodźcy – osoby, które przeprowadziły się z innego kraju, często borykające się z problemami integracyjnymi.
- Osoby starsze – osoby dorosłe w wieku 65+
- Kobiety – praktyki ukierunkowane na potrzeby kobiet.
- Osoby z niepełnosprawnościami – osoby z niepełnosprawnością fizyczną, sensoryczną, intelektualną lub psychiczną.
- Inne grupy wrażliwe – grupy zagrożone wykluczeniem (np. osoby długotrwale bezrobotne, bezdomne).
- Ogólna populacja dorosłych – przeciętni dorośli, niemieszczący się w określonych kategoriach.

Środowisko uczenia się

- Formalne – nauka w ramach oficjalnych systemów edukacji, kursy certyfikowane (np. szkoły, uniwersytety).
- Pozaformalne – zorganizowana nauka poza systemem formalnym (np. warsztaty, szkolenia społeczne).
- Nieformalne – nauka poprzez codzienne doświadczenia, bez ustrukturyzowanego kursu (np. wolontariat, rodzina).

Skills / Competences Developed

- Umiejętność czytania i pisania – czytanie, pisanie i rozumienie tekstów (w tym tekstów funkcjonalnych, takich jak formularze).
- Umiejętność liczenia – posługiwanie się matematyką i logiczne rozumowanie.
- Umiejętności cyfrowe – korzystanie z narzędzi cyfrowych, np. tworzenie CV, narzędzia online, platformy online.

- STEM – nauka, technologia, inżynieria i matematyka.
- Kompetencje osobiste, społeczne i umiejętność uczenia się – samoświadomość, motywacja, praca zespołowa, umiejętności uczenia się przez całe życie.
- Kompetencje obywatelskie – aktywne obywatelstwo, rozumienie demokracji i odpowiedzialności społecznej.
- Przedsiębiorczość – kreatywność, innowacyjność, zarządzanie projektami, podejmowanie ryzyka.
- Świadomość i ekspresja kulturowa – docenianie i tworzenie treści kulturowych (np. sztuka, muzyka).
- Umiejętności językowe – umiejętność komunikowania się w jednym lub kilku językach obcych.
- Umiejętności zawodowe – praktyczne umiejętności przydatne w określonych zawodach lub profesjach.
- Kompetencje ekologiczne – wiedza i zachowania wspierające zrównoważony rozwój i dbałość o środowisko.
- Inne – wszelkie inne rozwinięte umiejętności (proszę określić).

Potencjalni użytkownicy – grupy, które mogłyby skorzystać z zastosowania, adaptacji lub inspiracji tą praktyką w swoim kontekście zawodowym. Uwaga: Kategorie te są zgodne z ramami UE, takimi jak Kluczowe kompetencje w uczeniu się przez całe życie (2018), Plan działania na rzecz umiejętności podstawowych (2025) i Przewodnik po programie Erasmus+ 2025 – Słownik

